

HYDROPUS FLOCCIPES (FR.) SINGER F. LUTEIPES (A. ORTEGA ET ZEA) STAT. NOV., A CATALUNYA

M.À. PÉREZ-DE-GREGORIO i CAPELLA

c/ Pau Casals, 6, 1er., 1a. E-17001. GIRONA. E-mail: p.g@retemail.es

ABSTRACT. *Hydropus floccipes* (Fr.) Singer f. *luteipes* (A. Ortega et Zea) Pérez-De-Gregorio stat. nov., in Catalonia. One interesting taxon of *Dermolomataceae*: *Hydropus floccipes* f. *luteipes* (A. Ortega et Zea) Pérez-De-Gregorio stat. nov., previously unrecorded in Catalonia is described and commented. The ground for its recombination from variety to form level is exposed.

KEY WORDS: Basidiomycetes, *Hydropus*, taxonomy, chorology, Catalonia, Iberian Peninsula.

RESUMEN. *Hydropus floccipes* (Fr.) Singer f. *luteipes* (A. Ortega et Zea) Pérez-De-Gregorio stat. nov., en Catalunya. Se describe, comenta y recombina a nivel de forma, un interesante taxón de las Dermolomatáceas: *Hydropus floccipes* f. *luteipes* (A. Ortega et Zea) Pérez-De-Gregorio stat. nov., recolectado por primera vez en Catalunya.

RESUM. *Hydropus floccipes* (Fr.) Singer f. *luteipes* (A. Ortega et Zea) Pérez-De-Gregorio stat. nov., a Catalunya. És descriu, comenta i recombina, un interessant tàxon de les Dermolomatàcies: *Hydropus floccipes* f. *luteipes* (A. Ortega et Zea) Pérez-De-Gregorio stat. nov., recol·lectat per primer cop a Catalunya.

INTRODUCCIÓ

Aquest rar tàxon va ser descrit per ORTEGA & ZEA (1990: 189-191), a partir de material procedent de La Sierra de la Luna, a Cadiz (holòtipus) i del Parc Natural de Monfragüe (Càceres), on fou recol·lectat els anys 1988 i 1989, fructificant sobre fusta d'alzina surera (*Quercus suber*) i d'aladern de fulla estreta (*Phillyrea angustifolia*), respectivament. Malgrat això, la primera vegada que va ser esmentat, va ser parlant de material procedent del Marroc (MALENÇON & BERTAULT, 1975: 263), fructificant sobre fusta d'alzina surera (*Q. suber*). Els eminents micòlegs francesos no varen descriure'l formalment, i només s'hi van referir com una possible forma amb l'estípit groc de *Mycena floccipes* (Fr.) Kühner, en l'actualitat, *Hydropus floccipes* (Fr.) Singer.

DESCRIPCIÓ

***Hydropus floccipes* (Fr.) Singer f. *luteipes* (A. Ortega et Zea) Pérez-De-Gregorio, stat. nov.**

Basiònim: *H. floccipes* (Fr.) Singer var. *luteipes* A. Ortega et Zea, *Bol. Soc. Micol. Madrid*, 15: 190 (1990).

Pileu de 8-18 mm de diàmetre, cònic, cònico-campanulat, de contorn parabòlic, una mica umbonat, sovint fins i tot agut, amb el marge prim; cutícula glabra, finament fibril·losa, de color bru o gris-bru. Làmines poc denses (25-30 per basidioma), ascendents, amb lamèl·lules, d'adnates a sublliures, de color blanquinós a lleugerament groguenc, amb l'aresta de color clar. Esporada blanca. Estípit prim, de 15-30-(40) x 1-2 mm, fistulós, força consistent, amb la base hirsuta, recoberta de pèls blanquinosos o lleugerament groguencs. Típicament, és de color groc, per bé que, en alguns exemplars joves, pot ser blanquinós. Com en el cas de la forma tipus, està recobert de pruïna, formada per fines puntuacions de color gris fosc o negre. En trencar-se, exsuda un líquid aquós, incolor. Carn prima, de color blanquinós, groguenca vers l'estípit, sense sabor ni olor destacables. Espores globoses, de 5-7 µm de diàmetre, hialines, llises, gutulades i no amiloides. Basidis

tetraspòrics. Queilocistidis fusiforme-ventruts, amb l'apex arrodonit, alguns ampul·lifomes. Pleurocistidis semblants. Caulocistidis de cilíndrics a claviformes, amb l'apex arrodonit i un contingut negrós. Hifes de la cutícula llises, amb elements més o menys claviformes i amb protuberàncies irregulars, en ocasions diformes. Hifes fibulíferes presents arreu.

MATERIAL ESTUDIAT. GIRONA: Mas Ventós, Pantaleu, Palau-Sator (Baix Empordà), UTM 31TEG0947, alt. 40 m. quatre exemplars sobre un tronc molsós d'alzina (*Quercus ilex*), 11-1-1998, leg. i det. M.À. Pérez-De-Gregorio, PG 980111.

OBSERVACIONS. ORTEGA & ZEA (1990: 189), en descriure la var. *luteipes*, comenten que, d'acord amb la opinió de MALENÇON & BERTAULT (1975: 263), varen pensar en primer lloc en descriure una simple forma o ecotip, degut a que es diferenciava del tipus únicament per la coloració groguenca de l'estípit. Malgrat això, varen decidir-se per descriure'l com una varietat atenant, a més a més, a la seva ecologia, diferent o més àmplia que l'assenyalada pels autors francesos, i a la presència de diferències microscòpiques en la morfologia de les hifes de l'epicutis.

Per la nostra banda, en canvi, un cop examinat el material recol·lectat i la bibliografia específica, creiem que no hi ha raons suficients per mantenir-la com a varietat i, reprenent la opinió inicial dels micòlegs gals, pensem que es tracta d'una forma basada tant sols en l'evident coloració groguenca de l'estípit. En primer lloc, pel que fa a les diferències ecològiques, s'ha de dir que, d'acord amb BAS (1999), *H. floccipes* f. *floccipes* és un tàxon rar, tot i estar distribuït per l'Hemisferi Nord i ser present a Sudamèrica. Això comporta que el seu estatus de coneixement no es pugui tenir per complet. En qualsevol cas, es tracta d'una espècie d'ecologia preferentment mediterrània, citada a Itàlia per ROBICH (1990) i MOREAU *et al.* (1999), a França per KÜHNER (1938), BON & CHEVASSUT (1989) i MOREAU *et al.* (1999), a Catalunya per PÉREZ-DE-GREGORIO (1998), a més del Nord d'Àfrica, per MAIRE (1928) i MALENÇON & BERTAULT (1975). En totes aquestes citacions, les recol·leccions varen ser fetes sobre fusta d'alzina surera (*Q. suber*) i d'alzina (*Q. ilex*). També cal fer esment de les citacions més septentrionals. Així, ha estat citada a Àustria per HAUSKNECHT *et al.* (1997), sobre alzina (*Q. ilex*), al Regne Unit per WATLING & TURNBULL (1987), sobre fusta de roure (*Quercus* sp.) i faig (*Fagus sylvatica*). També, segons NOORDELOOS (1999: 168), està present a Alemanya, sobre fusta de planifolis. A aquestes dades, hi hem d'afegir una recol·lecció personal del Pla d'en Beia, a la Vall de Bianya (Garrotxa, Girona), UTM 31TDG5376, alt. 390 m, sobre fusta de roure martinenc (*Q. pubescens*), del 10-10-1998 (PG 101098). Pel que fa a la var. *luteipes*, ORTEGA & ZEA (1990), citen tres recol·leccions: dues sobre fusta d'alzina surera (*Q. suber*) i una sobre fusta d'aladern de fulla estreta (*Phillyrea angustifolia*), un arbust que, per altra banda, és ben típic de l'alzinar mediterrani. Pel que hem vist fins ara, creiem que queda clar que les diferències d'ecologia no són determinats en cap cas, ja que ambdós tàxons són lignícoles, lligats a planifolis, i amb una distribució preferentment mediterrània, un aspecte que s'accentua en el cas de la f. *luteipes*.

L'altre aspecte que assenyalen ORTEGA & ZEA (1990), són les diferències en els caràcters microscòpics. En concret, els autors esmentats, destaquen que l'epicutis està format per hifes fibulíferes, a partir de les quals es diferencien elements (pèls), més o menys claviformes i una mica diformes. Després de l'anàlisi de la literatura més recent i específica sobre *H. floccipes*, creiem que aquest aspecte tampoc és suficient com per considerar el tàxon que tractem com una varietat. Així, ROBICH (1990: 320; fig. 316 D i D1), comenta: "*epicute formata da ife liscie, large 2,5-5 µm, la maggior parte con contenuto opaco, terminanti in elementi lisci con grosso rigonfiamento ottuso, oppure terminati in elementi irregolari, rigonfi o claviforme, tutti con contenuto opaco, multi con contenuto vacuolare*". Per la seva banda, MOREAU *et al.* (1999: 2-3, fig. 5), esmenten: "*suprapellis 10-15 µm d'épaisseur, constitué de 2 à 4 couches d'hyphes grêles, courtes, 30-180 x 3-4,5 µm, émettant des renflements épais proéminents, parfois allongés et mimant des pileocystides, 7-25 x 5-9 µm*". Per acabar, recollim la descripció de BAS (1999: 168): "*pileipellis a thin cutis (over a broad-celled subpellis) of radial, 2-5 µm wide hyphae partly with brown vacuolar pigment with (or sometimes without?) lying, narrowly to broadly clavate or irregularly shaped terminal elements, 28-50 x 8-14 µm, with vacuolar brown pigment*". De la descripció d'HAUSKNECHT *et al.* (1997: 185, fig. g), tampoc se'n desprenen diferències significatives. Pel que ateny a l'època de fructificació, podem dir que *H. floccipes* f. *floccipes* ha estat recol·lectat des de finals de setembre a principis de gener, mentre que la f. *luteipes* ha estat citada a finals de desembre i a principis de gener.

En resum, hem de concloure que, per les raons esmentades, s'ha de considerar com a únic tret diferencial la coloració groguenca de l'estípit, i resulta per tant aconsellable recombinar el tàxon que presentem, en el rang de forma d'*H. floccipes*.

AGRAÏMENTS

El present treball forma part del projecte "Biodiversitat Micològica de Catalunya", de l'Institut d'Estudis Catalans (I.E.C.).

BIBLIOGRAFIA

- BON, M. & G. CHEVASSUT (1989).- Agaricomycètes de la région Languedoc-Cévennes (4ème partie). *Documents Mycol.* 75: 25-46 + pl. i.
- HAUSKNECHT, A., KRISAI-GREILHUBER, I. & W. KLOFAC (1997).- Die Gattung *Hydropus* in Österreich. *Österr. Z. Pilzk.* 6: 181-210.
- KÜHNER, R. (1938).- Le genre *Mycena* (Fries), étude cytologique et systématique des espèces d'Europe et d'Amérique du Nord. *Encycl. Mycol.* 10. Ed. Lechevallier, Paris. 710 pp.
- MAIRE, R. (1928).- Diagnoses de champignons inédits de l'Afrique du Nord. *Bull. Soc. Mycol. France* 44 (1): 37-56, pl. 1-5.
- MALENÇON, G. & A. BERTAULT (1975).- *Flore descriptive des champignons supérieurs du Maroc*, tome II. Trav. Inst. Chérifien, Fac. Sci. Rabat. 539 pp.
- ORTEGA, A. & M. ZEA (1990).- *Hydropus floccipes* var. *luteipes* Ortega et Zea var. *nov.*, en España meridional. *Bol. Soc. Micol. Madrid* 15: 189-191.
- PÉREZ-DE-GREGORIO, M.A. (1998).- *Bolets de Catalunya*. XVII colecció, làmina 823. Ed. Societat Catalana de Micologia, Barcelona.
- ROBICH, G. (1990).- Alcuni *Hydropus* delle nostre regioni. II° contributo. *Rivista Micol.* 33 (3): 314-321.
- WATLING, R. & E. TURNBULL (1997).- *Cantharellaceae, Gomphaceae* and amyloid-spored and xeruloid members of *Tricholomataceae* (excl. *Mycena*). In: Henderson, D.M., Orton, P.D. & R. Watling (Eds.), *British Fungus Flora, Agarics and Boleti* vol. 8. Edinburgh, Royal Botanic Garden, 189 pp.